

ÚJ ŰRKORSZAK KAPUJÁBAN

A világűr biztonsági és katonai kérdései

Szerkesztők: Edl András és Szenes Zoltán

Az Egyesült Államok űrképességei

*Edl András*¹

Nem sokkal a *Szputnyik-1* 1957. október 4-ei sikeres indítása után az Egyesült Államok 1957 decemberében megpróbálkozott egy módosított *Vanguard* rakéta indításával, ami akkor még kudarcot vallott. Ám 1958. január 31-én az *Explorer-1* sikeres világűrbe juttatásával az Egyesült Államok is belépett az űrkorszakba.² Még ugyanabban az évben, 1958 júliusában megalakult a National Aeronautics and Space Administration (NASA). A cél az erőforrások szétforgácsolásának megszüntetése volt, bár a katonai és az 1960-as évektől kialakuló űrbázisú hírszerzés továbbra is különálló maradt. A hidegháború korai szakaszában a két rivális hatalom közötti vetélkedés az űrre is kiterjedt, és a kezdeti szovjet sikerek után a holdraszállás lett az új cél. A *Saturn V* rakéta fejlesztése 1962-ben indult, s ennek segítségével az *Apollo-11* végül 1969. július 19-én embert juttatott a Holdra.³

A hidegháború alatt – annak váltakozó intenzitású szakaszai során – az űrtevékenység stabilan fejlődött, s a kialakított képességek nagyban hozzájárultak a két hatalom közötti nukleáris egyensúly megteremtéséhez is. A Reagan-adminisztráció alatt felmerült csillagháborús terv (SDI) végül nem valósult meg, és néhány fegyvertesztet leszámítva a szemben álló űrhatalmak nem veszélyeztették egymás képességeit. Kialakult egy olyan környezet, amelyben a világűr menedéknek (sanctuary) számított, ahol az eszközök relatíve elérhetetlenek.

A hidegháború vége után az amerikaiak hamarosan demonstrálták a világ számára, mit jelent az űrképességek erőttöbbszöröző hatása. Az 1991. évi első Öböl-háborúban megmutatkozott a globális lefedettségű helymeghatározó, navigációs és időmeghatározó rendszer, közismert nevén a GPS előnye. Ugyanakkor az Egyesült Államok egy különleges időszakot élhetett meg, azt a pillanatot, mikor igazán komoly ellenfele nem akadt. Felvethető, hogy emiatt nem fordított elegendő figyelmet a felemelkedőben lévő riválisokra, ami a fejlesztések lassulásához vezetett. Szakértők már a 2000-es évek elején is jelezték, hogy a világűr nem egy menedék, ahol az űreszközök biztonságban vannak, így fel kell készülni a fenyegetésekre.⁴

Ezek a figyelmeztetések azonban nem értek el igazán nagy hatást, pedig addigra Kínával már romlani kezdett a viszony. A korábbi, gyümölcsöző

¹ *Edl András* kutató, doktorandusz, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Eötvös József Kutatóközpont, Világűrjog és -politika Kutatóintézet. E-mail: edl.andras@uni-nke.hu és edlandras@gmail.com.

² Gazdag László – Mészáros István: A világűr meghódításának első 50 éve. Laurus Kiadó, Győr, 2007. 21.

³ Günther Siefarth: Geschichte der Raumfahrt. C.H. Beck Verlag, München, 2001. 44-47.

⁴ Michael E. O'Hanlon: Neither Star Wars Nor Sanctuary. The Brookings Institution, Washington D.C., 2004. 131-142.